

Lidská práva

Deklarace lidských práv z 12. června 1776, kterou odhlasoval konvent „zástupců lidu Virginie“, začíná následovně: „1. That all men are by nature equally free and independent, and have certain inherent rights, of which, when they enter into a state of society, they cannot by any compact deprive or divest their posterity; namely, the enjoyment of life and liberty, with the means of acquiring and possessing property, and pursuing and obtaining happiness and safety.“

Pokusme se maximálně zatížit význam některých termínů, jichž bylo při této příležitosti užito. Půjde nám především o formulace, které ukazují práva jako něco, co člověk má („all men ...have certain inherent rights“) a co ho opravňuje, aby mj. získával a vlastnil majetek (tj. něco dalšího, co pak bude „mít“, „vlastnit“: „acquiring and possessing property“). Na druhém místě se soustředíme na myšlenku, že tato práva má člověk ještě dříve, než vstoupil do společenských vztahů a svazků, jimiž proto nesmí být nic z tohoto základního „vlastnictví“ omezeno ani ohroženo. A za třetí budeme věnovat pozornost oné zvláštní myšlence, která se pokouší odpovědět na otázku, odkud tedy se každému člověku oněch práv dostává. Odpověď zní: od přírody (by nature). A tak tedy: 1) svoboda není něco, co by člověk mohl „mít“, ale svou svobodu si každý musí vždy znovu vydobývat. 2) Ani práva člověk nemůže mít, ale na rozdíl od svobody se do nich „rodí“ (viz Rádl); je to poněkud obdobné jako se „slovem“ (řečí, jazykem): slovo člověk nemá, spíše naopak slovo má člověka. Lidská (základní, nezcizitelné etc.) práva předcházejí narození a tedy přírodu, přirozenost (FYSIS). Jinak nelze vyložit, proč musíme dnes respektovat lidská práva generací, které se ještě nezrodily a jejichž rodičovské, prarodičovské atd. generace se ještě nezrodily. 3) Na otázku, odkud se každému člověku oněch nezadatelných práv dostává, nelze odpovědět žádným poukazem k tomu, co „předcházelo“ (tedy co „minulo“), ani k tomu, co „jest“ (co je dáno jako jsoucí), nýbrž pouze k tomu, co teprve přichází – a to je budoucnost. To znamená, že nestačí kritika, která by poukázala na to, že „příroda“ tu je jakýmsi surogátem, náhradou za „Boha“, neboť „Bůh“, pochopený jako minulý stvořitel, je pouhou modlou a nikoliv „pravým Bohem“. Pravý Bůh je totiž Bohem pravdy, a sama pravda „předchází“ každému jsoucímu jako přicházející z budoucnosti (a nikoliv z minulosti). Samozřejmě „jsoucí“ se totiž také děje z budoucnosti co minulosti, pouze relikty jeho událostného dění lze řadit na časovou osu v pořadí opačném.

(Písek, 980414-1.)